

שם המחקר : מיזם מחקר בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית

שנה : 2017

מס' קטלוגי : 121

שמות החוקרים: פרופ' אריק רימרמן, ד"ר איילת גור ופרופ' מיכל גרינשטיין-וייס.

רשות המחקר: הקתדרה ע"ש ריצ'ארד קרוסמן לרווחה ותכנון חברתי, בית הספר לעבודה

סוציאלית, הפקולטה למדעי הרווחה והבריאות, אוניברסיטת חיפה הר הכרמל, חיפה ובית הספר

לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת וושינגטון סנט לואיס, ארצות הברית.

תקציר המחקר:

מחקר זה נערך בסיוע קרן שלם.

רקע: יותר ויותר ילדים ובוגרים עם מוגבלות שכלית התפתחותית מתגוררים בחיק משפחיותיהם בקהילה. מגמה זו קשורה למעבר מגישה מדיקאלית-מוסדית לעבר גישת זכויות האדם בתחום המוגבלות, כפי שניתן לראות באמנת האו"ם לזכויות אנשים עם מוגבלויות. כמו כן, אנו עדים להתפתחות גישות ממוקדות משפחה, התופסות את משפחה, ולא רק את פרט עם המוגבלות, כיעד לפיתוח ויישום מדיניות. מטרת מחקר זה היא לבחון היבטים כלכליים, נפשיים וחברתיים של בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית- התפתחותית בישראל ולגבש המלצות יישומיות למדיניות.

שיטה: מדגם לאומי של 301 בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית- התפתחותית אותר באמצעות מרכזי עבודה שיקומיים ומעונות היום. המטפלים העיקריים (אחד ההורים) רואינו בביתם. כלי המחקר כולל את שאלוני הכנסות והוצאות של משקי בית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שאלון נכסים וחובות (European Central Bank, 2012); שאלון מקורות תמיכה ודחק (Friedrich); שאלון (National Organization on Disability, Greenberg, & Crnic, 1983) מעורבות חברתית; (2004); מדד איכות חיים סובייקטיבית (Cummins & Lau, 2005).

ממצאים: הממצאים מצביעים על פערים כלכליים בין בתי אב בהם מתגורר ילד או בוגר עם מוגבלות שכלית-התפתחותית לבתי אב בחברה הכללית. לבתי אב עם ילד או בוגר עם מוגבלות יש הכנסה נמוכה יותר והוצאות והלוואות גבוהות יותר. אלה מתקשים לחסוך ולהתמודד עם הוצאות בלתי צפויות. המטפלים העיקריים (ההורים) חווים רמות גבוהות של דחק, השתתפותם החברתית והתמיכה החומרית להם זוכים מצומצמת בלבד והם מדווחים על איכות חיים נמוכה מהנורמה. בבתי האב שנבדקו נרשמה תלות גבוהה בקצבאות הביטוח הלאומי, המהוות 40% מהכנסת בית האב. תעסוקה והשכלה נמצאו כבעלי תרומה מהותית להיבטים פסיכולוגיים וחברתיים. פערים משמעותיים נמצאו בין בתי אב במגזר היהודי והערבי. ניתוח נתיבים לניבוי איכות החיים של המטפלים העיקריים הצביע על כך שהקצבאות,

שירותים והטבות מנבאים את איכות החיים, באמצעות הגברת החוסן הכלכלי וההשתתפות החברתית והפחתת הדחק הנפשי (משתנים מתווכים). כמו כן, נבחן ניתוח נתיבים דיפרנציאלי לפי מעמד סוציו-אקונומי.

מסקנות: ממצאי המחקר מעידים שהיקף הקצבאות וההטבות מסייע לבתי אב בהתמודדות הכלכלית ויתכן אף מחלץ את חלקן מגלישה לעוני. אך אליה וקוץ בה, יתכן והתלות הגבוהה בקצבאות הניתנות לבן המשפחה עם מוגבלות שכלית התפתחותית עומד בסתירה לכוונתה לעודד את יציאתו לדירה וחיים עצמאיים בקהילה. חשוב שקובעי המדיניות יכוונו לצמצום רמות הדחק של ההורים והגברת השתתפותם החברתית, תוך מתן דגש על משפחות ממעמד סוציו-אקונומי נמוך. ראוי לבחון דרכים לצמצום הפערים בין בתי אב במגזר היהודי והערבי. לבסוף, יש חשיבות להמשיך בניטור שיטתי של צרכיהם הכלכליים והפסיכו-סוציאליים של בתי אב בהם מתגוררים ילדים ובוגרים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)